

Onder d'n Kroezeboom

Kwartaaluitgave van de Historische Vereniging Old Reurle

Jaargang 34, nr. 2 (juni 2018)

Van de voorzitter

Op 28 maart was de algemene ledenvergadering in combinatie met de laatste thema-avond van het seizoen 2017/18. Tijdens de ledenvergadering kwam ook de bestuursverkiezing aan de orde en we zijn verheugd u te melden dat Old Reurle weer een compleet bestuur heeft. In het dagelijks bestuur heeft Rina Florijn zitting genomen als secretaris. Zij is niet onbekend binnen de vereniging en verricht al langer archiefwerkzaamheden. Daarnaast werd Roelf Siemens verkozen tot nieuwe tweede voorzitter en ondergetekende tot voorzitter. Tevens werden Ap Schepers en Jannie Schepers-Abbink herkozen als penningmeester en bestuurslid.

Bij het afscheid was helaas de zittende voorzitter, Jaap Holtslag, niet aanwezig vanwege een operatie. Gelukkig verloopt het herstel voorspoedig. Er werd ook afscheid genomen van secretaris Leo Besselink die, tot geruststelling van velen, liet weten wel beschikbaar te blijven als vraagbaak. Wij wensen beiden het beste en danken hen voor de verrichte werkzaamheden binnen Old Reurle.

Op de jaarvergadering bleek ook dat we een gezonde vereniging zijn, zowel wat betreft ledenaantal als financiën. Ook wordt er weer gewerkt aan een paar mooie projecten. Zo meldde de kasploeg dat het werk aan het pothok is afgerond en deze zal op 5 juni a.s. officieel in gebruik worden

genomen. Tevens wordt er gewerkt aan een wandelroute waarbij er fotostoeptegels geplaatst worden van verdwenen markante gebouwen in Ruurlo. De voorbereidingen zitten in een afrondende fase en naar verwachting zullen de tegels in het voorjaar van 2019 worden geplaatst op verschillende plekken in Ruurlo.

De reiscommissie heeft in overleg met het huidige bestuur besloten om dit jaar geen dagtrip te maken.

En zo is het al weer mei. Velen gaan dagtochten maken of langer op vakantie en anderen blijven lekker thuis. Wij wensen allen een fijne zomer toe.

Met vriendelijke groet,
Geert klein Bluemink, voorzitter.

Kopij

De sluitingsdatum voor kopij 'Onder d'n Kroezeboom' nr. 3: is 1 september 2018.
U kunt het verzenden naar: E: braakhekkewh84@gmail.com of voor het adres, zie de colofon. Hebt u een interessant onderwerp laat het ons weten.
Met elkaar kunnen we er wellicht een interessant of lezenswaardig stukje van maken.

Rectificatie

In ons vorig blad, word in het artikel over de 'Keizerskroon' een verkeerde verkoopdatum genoemd op pagina 19. Geen 1909 maar 1908.

Oude werktuigen

De kasploeg begon in februari met het verwezenlijken van de droom van Henk Klein Brinke, het "pothok".

Een aantal dinsdagmiddagen is er aan gewerkt en dankzij de medewerking van de volgende personen en bedrijven hebben we met weinig kosten het pothok kunnen realiseren.

Bert en Annie van der Meer van de Cactus Oase (materiaal)

G.P.A. Barchem (dakpannen)

Peters bestratingen (klinkers)

H. Wezinkhof (klinkers)

Smeelen Schilderwerk (verf)

Hartelijk dank hiervoor en natuurlijk de leden van de kasploeg: bedankt voor al jullie werk.

Verder zijn er aanvullingen voor de tentoonstelling geschonken door:

H. Brummelman, Wierssebroekweg Vorden: 1 antieke ronde tafel

R. Assink, Groenloseweg, Ruurlo: 1 oude tafel + 4 stoelen

Fam. Schreuder, Barchemseweg, Ruurlo: carbidlampen voor fiets en koets en een petroleumblik.

Fam. Leusink, Karnebeeksteeg, Ruurlo: rollen linnen + linnen hemden.

Mw. Brethouwer, Buitenveldertweg, Ruurlo: oude damesfiets.

Fam. Stokkers, Houtwal, Ruurlo: haardplaat.

Dik Nijenhuis.

Winterprogramma

Winterprogramma Historische Vereniging "Old Reurle" 2018-2019

10 oktober 2018: Thea Kroeze 'Over voedsel, gewoontes en tradities'

14 november 2018: G. Beekma 'Archeologie en Heerlijkheid de Lichtenberg'

12 december 2018: Ruud Borman 'Witte wieven en elfen,
fluisteringen uit de Andere Wereld'

9 januari 2019: B. Godschalk 'De andere Staring'

13 februari 2019: Jan Huttinga 'Kroonjuwelen van t Loo'

13 maart 2019: Dolf Ruesink 'Op het uitgelezen moment'

Algemene ledenvergadering d.d. 28 maart 2018 van Historische Vereniging Old Reurle

Aanwezig ca. 55 personen

Afwezig met kennisgeving: Jaap Holtslag ziek en Roelf Siemens, vakantie.

Notulen:

1. Opening: door Ap Schepers, hij vervangt Jaap Holtslag als voorzitter.

Vanavond gratis koffie en één consumptie.

2. Mededelingen: Ap memoreert het overlijden van leden in de afgelopen periode, in het bijzonder Reina Greupink. We houden één minuut stilte voor hen.

3. Notulen van vergadering: d.d. 8 maart 2017 worden goedgekeurd.

4. Ingekomen stukken: geen

5. Jaarverslag secretaris 2017: wordt goedgekeurd.

6. Jaarverslag penningmeester: Ap geeft toelichting. Er zijn verder geen vragen.

7. Kascontrole: Mw. Bijleveld en Kees Vredeveld hebben de boeken gecontroleerd en akkoord bevonden. Kees Vredeveld dechargeert de penningmeester en bedankt hem voor zijn werk. Kees Vredeveld is aftredend en wordt vervangen door mw. T. Huitema.

Als reservelid van de kascontrole stelt zich André Lammers beschikbaar. Hij wordt als zodanig benoemd.

8. Bestuursverkiezing: Jannie en Ap Schepers zijn aftredend en worden beide herbenoemd.

De vergadering benoemt met algehele stemmen Geert Klein Bluemink tot voorzitter van de Historische Vereniging Old Reurle.

Verder worden Rina Florijn en Roelf Siemens benoemd als bestuurslid. Rina voor de functie van secretaris en Roelf als 2e voorzitter voor de vacante functie door het overlijden van Bert Kettelerij. Allen worden benoemd voor een periode van 4 jaar.

Jaap Holtslag en Leo Besselink zijn beiden afgetreden.

Jaap zal bij de eerste thema-avond in oktober gehuldigd worden voor zijn periode als bestuurslid. Leo Besselink is vorig jaar reeds gehuldigd.

Voor alle functies waren geen tegenkandidaten ingediend.

9. Rondvraag: Ap geeft uitleg dat we het plan hebben om in Ruurlo stoeptegels te leggen bij voormalige en nog aanwezige gebouwen in overleg met de VVV d.m.v. een wandelroute. Dit ter gelegenheid van het 35-jarig jubileum van Old Reurle. Er is in principe toestemming van de gemeente en men wil de tegels ook leggen. Er wordt nu naar geschikte foto's gezocht en de wandelroute wordt samengesteld.

Geke Florijn: Zijn er reacties op de vragenlijst? Nog niet overweldigend maar men kan alsnog inleveren.

Gerrie Kettelerij: Komt er een excursiereis? Dat hangt af van de belangstelling.

Geert: Vraagt of hij zich mag voorstellen aan de vergadering. Hij voegt de daad bij het woord.

Geke Florijn: De zichtbaarheid van de vereniging kan beter door bijv. acties, vitrines.

Dhr. Bootsma vraagt of het adres van de website op de tegels kan: www.oldreurle.nl.

Rina Florijn: We zitten ook op Facebook, kijk er eens bij: Je bent een Ruurloër.

Henk Stomps: Hoe groot worden de tegels? 50x50cm in zwart/wit..

Harry Tellinga: Komt er een route voor de tegels? Ja, zie uitleg van Ap.

Dhr. Vrieze: Waar is het bord op de Tolhutterweg, is dit verwijderd? We gaan het informeren bij de Cactus kwekerij.

Stef Dijkman: Boerderij Gijgink op de tegel?

Ap sluit de vergadering en dankt ieder voor de aanwezigheid.

Na afloop geeft Michael Brink van Chocolade en koffiehuis Magdalena uitleg over chocoladebereiding.

Voor akkoord:

voorzitter Geert Klein Bluemink.

Het mysterie van de deserteur

Tijdens het veldnamenonderzoek in Ruurlo, zo eind jaren tachtig van de vorige eeuw, zijn naast de namen van de percelen ook een aantal overleveringen opgetekend die daarmee samenhangen. Zo wordt op bladzijde 69 van 'Transvaal dat lig in Reurle' het verhaal aangehaald van een deserteur die geleefd zou hebben op een boerderijtje de Vos nabij het Ottersveld aan de Kaapdijk. Deze zou met paard en kar naar het station in Lochem zijn gebracht en uiteindelijk naar Amerika zijn gevlucht. Uitvoerig spuurwerk heeft echter nog geen duidelijkheid gebracht of deze deserteur echt heeft bestaan en om wie het dan zou gaan.

Jan Oonk

Het verhaal van de deserteur is onder andere opgetekend uit de mond van Hendrik Jan Abbink (rond 1990 wonend op het Nieuwenhuis, Hessenweg 10). Letterlijk is genoteerd: "Abbink heeft een verhaal verteld van zijn grootvader over een soldaat, die zijn geliefde vertrokken was naar Amerika en toen uit de mil. dienst deserteerde. Hij heeft toen valse papieren bemachtigd en zijn grootvader heeft hem met paard en kar naar Lochem naar de trein gebracht. Hij is met deze valse papieren met de boot vertrokken naar Amerika."

De grootvader van Abbink, ook Hendrik Jan geheten, is in 1861 geboren op de Kleine Forme. Rond 1884/1885 verhuist de familie naar de Kooihoeve aan de Goudvinkendijk. Daar verblijven ze maar kort, want in 1990 trekken ze verder naar Groot Nieuwenhuis. Er is sprake van een ruil, want tegelijkertijd vertrekt de familie Dijkman van Groot Nieuwenhuis naar de Kooihoeve.

Qua tijdlijn past het verhaal van de deserteur wel in de feiten. De spoorlijn Zutphen-Enschede met het station in Lochem is in 1865 geopend. Uit het gegeven dat de deserteur naar Lochem wordt gebracht zou men misschien af kunnen leiden dat het station in Ruurlo er nog niet was, de lijn Zutphen-Winterswijk is in juni 1878 in ge-

bruik genomen. Of vond de deserteur Lochem veiliger, omdat de mensen hem daar niet kenden? Het kan allemaal.

Weusman in beeld

Interessant is dat ook Anton Sasse (op de Nieuwe Huikert, Huikert 8) een verhaal heeft verteld over een deserteur. Frits Toevank heeft uit zijn mond opgetekend: "Bij de Kaap heeft nog een oud huis of hutte gestaan waar een deserteur van de mil. dienst heeft gewoond en die later is vertrokken naar Amerika. Deze hutte heette Weusman." Merkwaardig genoeg bestaat er van het gesprek met Sasse nog een tweede notitie, daarin staat achter het woord 'mil. dienst' tussen haakjes toegevoegd 'Frans'. Dat is de reden dat in het veldnamenboek het verhaal is gekoppeld aan de Franse Tijd, maar in die tijd waren er nog geen treinen en geen stations.

Sasse is wat de plaats van handeling betreft dus heel specifiek: het gaat om een hut naast de Kaap, die Weusman heette. Op de Kaap woont sinds 1930 Wilhelmus Sasse met zijn gezin, een oom van Anton. Het verhaal over de deserteur op Weusman zou Anton dus van zijn oom gehoord kunnen hebben. Maar dan zou je verwachten dat het verhaal zich eerder na 1900

afgespeeld zou hebben dan rond 1875. Of oom Wilhelmus moet het verhaal op zijn beurt weer hebben gehoord van oudere buurtbewoners of van zijn voorgangers op de Kaap. Dat was de familie Mokkink, bestaande uit twee ongetrouwde broers en een zuster. Wilhelmus heeft daar in 1929 een half jaar gewerkt als knecht. Dat is wederzijds blijkbaar goed bevallen, want in augustus 1930 trekt Wilhelmus er samen met zijn vrouw bij in. Het geslacht Mokkink woont al sinds circa 1815 op de Kaap.

Geen jongemannen

Naast de Kaap, nabij een perceel dat het Ottersveld werd genoemd, stond voor 1871 inderdaad een schamel huisje dat eigendom was van de RK Diaconie in Ruurlo. Oorspronkelijk stond het bekend als de Vos (E 18 op de CD-ROM van Toevank). In 1840/1841 neemt Gradus Leemreize er zijn intrek, samen met vrouw Janna Spijker en de kinderen Grada (geb. 1826), Willemina (geb. 1830), Jan Willem (geb. 1834) en Hendrikus (geb. 1837). De familie Leemreize komt van De Weus bij de Höfte, vandaar dat de naam Weusman sindsdien zijn intrede doet. In 1871 wordt het oude huisje afgebroken en wordt er iets oostelijker een nieuwe boerderij gebouwd, die nog steeds als Weusman bekend staat.

Alle kinderen Leemreize blijven onge-trouwd. Jan Willem en Hendrikus blijven tot hun dood (Hendrikus in 1892 en Jan Willem in 1900) op De Vos/Weusman. Grada en Willemina komen terecht op het Soldatenhuis, waar ze inwonen bij de familie Haverkamp. Vermeldenswaard is nog wel dat Grada in 1856 op de Vos bevalt van een onwettige zoon Garrit Jan, waarvan de vader onbekend blijft. Deze Garrit Jan vertrekt in 1872 naar Hengelo (Gld) om als knecht te werken bij de klompenmaker Johannes Overmaat. Samen met zijn baas en diens gezin verhuist hij eind 1872 naar de Paalder/Takkenkamp (adres A9) in Ruurlo, nabij het station. Daar overlijdt Garrit Jan op 19 februari 1873, slechts 16 jaar oud. Hij kan dus niet in aanmerking komen.

Het raadsel blijft

Een logische gedachte die opkomt is dat het verhaal zich afgespeeld zou kunnen hebben in de periode tussen 1884 tot 1890, wanneer de Abbinks op de Kooihoeve wonen. Dan sluit het verhaal van Hendrik Jan Abbink zonder al teveel moeite aan op dat van Anton Sasse. Tenslotte is dat hemelsbreed maar zo'n halve kilometer van Weusman. Maar helaas, in die periode waren er dus geen jongemannen op Weusman die in aanmerking zouden kunnen komen. Garrit Jan, de onwettige zoon van Grada Leemreize, was toen al meer dan tien jaar overleden. Knechten hadden de gebroeders Leemreize niet.

In 1902 komt de familie Kok op Weusman, vanuit Laren. Zij hebben één zoon Jan Hendrik, die in 1890 is geboren. Maar die trouwt in 1914 met Hermina Francisca Sasse en komt dan eerst op Oldenboom terecht en in 1916 op het nieuw gebouwde en naar hem vernoemde Kok aan de Haarweg. Zijn zuster Berendina trouwt in 1918 op Weusman met Johannes Mombarg, maar zij vertrekken al in 1923. Daarna doet de familie Groot Hemmink uit Lichtenvoorde zijn intrede op Weusman, met hun in 1921 geboren oudste zoon Johannes Hendricus. Maar dan zitten we al tegen de Tweede Wereldoorlog aan.

Al met al willen de puzzelstukjes niet in elkaar vallen. Gaat het misschien om een jongen uit de buurt, die bij Weusman is opgepikt? Of om een onbekende van elders die connecties had in Ruurlo? Maar hoe komt Hendrik Jan Abbink dan in het verhaal terecht? Er zijn tal van speculaties mogelijk, die echter ook al weinig aanknopingspunten bieden. Toch is het verhaal te mooi om zomaar terzijde te schuiven. Vandaar een laatste oproep aan de lezers of iemand ooit iets heeft gehoord dat bij zou kunnen dragen aan de ontrafeling van dit intrigerende raadsel.

Kleine criminaliteit in Ruurlo in de 18e eeuw (1710-1749)

Het Rechterlijk archief van het Landdrost ambt Zutphen bevat over de periode 1710-1749 een overzicht van kleine wetsovertredingen in het Richterambt Ruurlo en de daarvoor vastgestelde schikkingen/boetes (protocol van geklaarde breuken). Dat overzicht geeft een aardig inkijkje in wat men zou kunnen noemen de kleine criminaliteit in Ruurlo in de eerste helft van 18e eeuw. Het geeft ook een impressie van het leven van alledag in Ruurlo.

Opvallend is dat nogal wat inwoners van Ruurlo een kort lontje hadden en een vechtpartij niet schuwden. Maar net als nu hield men toen ook van een feestje en een biertje. Dat leidde soms tot verstoring van de zondagsrust die toen belangrijker was dan nu.

Bert Feringa

Ruurlo was begin 18e eeuw een vrij kleine en hardwerkende boerengemeenschap waar iedereen elkaar kende. De meeste jonge mensen vonden hun huwelijkspartner binnen het dorp. Men hielp elkaar bij goede tijden (huwelijk en geboorte) en slechte tijden (ziekte en dood) en men wist ook veel van elkaar. De sociale controle was groot. Maar de Ruurloërs waren geen heiligen, ze sprongen ook uit de band, maakten ruzie of overtraden de regels. Dan kwamen ze in aanraking met de richter van Ruurlo Lodewijk Abreson. De richter was een van de belangrijkste mannen in het dorp. Hij kon wetsovertreders opsporen, aanhouden en vastzetten. Bij zware misdrijven werden de daders berecht door de hogere Rechtbank van Zutphen. Voor de lichtere overtredingen kon de richter van Ruurlo zelf een schikking treffen buiten de Rechtbank van Zutphen om. Dat noemde men "geklaarde breuken" (vastgestelde schikkingen/boetes). De richter ontving zijn inkomen voor een deel uit de boetes die hij oplegde. Daarnaast was de richter ook een soort advocaat/notaris voor civielrechtelijke zaken (onroerend goed, erfenissen e.d.)

In de periode 1710-1747 zijn er volgens het protocol van geklaarde breuken door de richter van Ruurlo 321 boetes uitgedeeld, dat is gemiddeld ruim 8,5 per jaar.

Vechtpartijen

Bijna de helft van de boetes (152/47%) heeft te maken met vechtpartijen. Dat varieerde van kleine ruzies tot vechtpartijen met zware verwondingen. Zo sloeg "Jan Lubberdink de bouman (boer) van de Schutterije met een klompe op den kop". Dat kostte hem 2 daelders boete.⁽¹⁾ Bij veel vechtpartijen werden beide partijen meestal gestraft met een boete van 1 of 2 daelders volgens het principe: waar 2 kiven hebben 2 schuld. Zo moesten Jan op de Schanse en Jan Hillebrand na een vechtpartij allebei 2 daelders betalen. Soms moest één partij meer betalen. Gerrit Cremer betaalde 3 daelders boete omdat hij bij een ruzie met een mes door de jas van Joost Engels had gesneden. Joost Engels kwam er vanaf met 1 daelder boete. Bij het vaststellen van de boete werd ook rekening gehouden met de zwaarte van het toegebrachte letsel. Gerrit Lindenschot moest 7

daelders boete betalen "omdat hij Jan Hammink in den vinger gebeten had". Den Gulicker kreeg 10 daelder boete "omdat hij het kind van Jan Voortman deerlik geslagen had zonder reden". Berend Hillebrands moest 6 daelders boete betalen omdat hij Anthonie Muller een gat in de kop geslagen had. Maar het ene gat in de kop was het andere niet. Jan Hesselink, de knecht van de Venthe moest 4 daelders boete betalen omdat hij Jan Blueminck een groot gat in het hoofd geslagen had. Een andere knecht van de Venthe, Jasper sloeg de vrouw van Henric Esselenbroek een gat in het hoofd en kwam er af met 2 daelders boete. Net als Barta, de dochter van Berend de Gulicker, "die de jodinne met een pot een gat in het hoofd sloeg". Ruzies waarbij valse beschuldigingen werden geuit werden zwaarder gestraft. Zo moest Berend de Gulicker 20 daelders boete betalen omdat hij Herman op den Paelder met een stok had geslagen en (onterecht) voor dief had uitgescholden. De hoogste boetes voor geweld werden door de richter uitgedeeld aan "Willem de soon van swarte Jan, en Aelee zijn vrouw omdat zij op het goed Langenberg veel insolentien (onbeschaamdheden) en slagerijen (vechtpartijen) hadden gepleegd". Willem kreeg een forse boete van 100 daelder. Zijn vrouw Aelee had het kennelijk nog bonter gemaakt want ze kreeg een boete van 120 daelders.

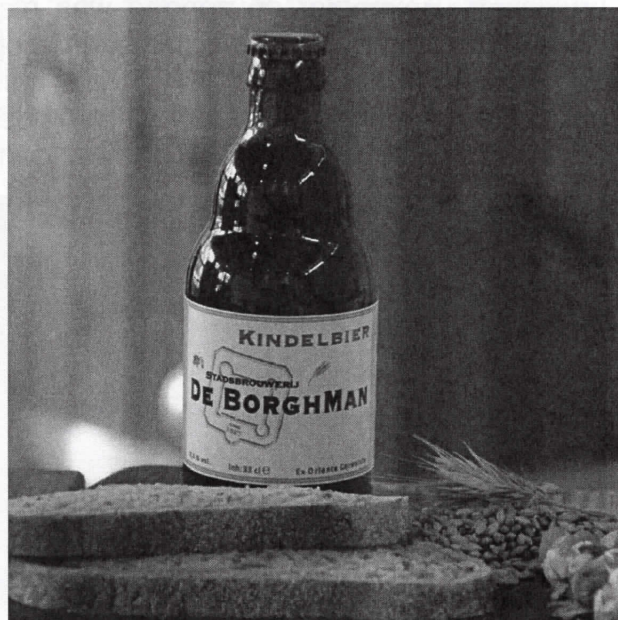
Ook locale gezagsdragers die zich misdroegen ontliepen hun straf niet. Jan Cremer, onderrichter te Ruurlo werd in 1710 beboet met 2 olde schilden (2) omdat hij de weduwe Heese had geslagen. In 1722 werd richter Trier van de naburige Stad en Heerlijkheid Borculo beboet met 4 ducats (3) omdat hij op het Lindenschot met de bouman (boer) Gerrit Bick had gevochten. Ook Caspar Abreson (zoon van de richter Abreson) kreeg een boete van 1 daelder voor een vechtpartij met de koster van de kerk van Ruurlo. De koster ging vrijuit.

Hoewel de lange lijst met vechtpartijen indrukwekkend is, denk ik dat de impact op het dorp niet zo groot is geweest. Gemiddeld over de hele periode ging het om ca 4 geweldsincidenten per jaar in een dorp dat

een eeuw vol oorlogsgeweld achter de rug had en wel wat gewend was.

Zondagsrust

Een tweede belangrijke groep overtredingen heeft betrekking op de zondagsrust. Ongeveer een derde van alle boetes (33%) had te maken met het niet in acht nemen van de zondagsrust. Na de vrijmaking van Spanje werd in de Republiek de invloed van de Protestantse Kerk op het openbare leven groot. De zondagsrust werd veel strenger nageleefd dan voorheen. Op zondag, de enige vrije dag, mocht er geen feest gevierd worden en geen alcohol gedronken. Dit had gevolgen voor allerlei oude gewoontes en tradities. Bij de doop van een kind was het gebruikelijk een kindelbier te houden.

Modern kindelbier gebrouwen in Bredevoort

De burens, vrienden en bekenden werden uitgenodigd om te eten en te drinken ter ere van de dopeling. Dat was op zondag niet meer toegestaan. In 1716 werd Jan Cornegoor beboet met 2 daelders omdat hij op zondag een kindelbier had georganiseerd. Het doopfeest liep ook nog uit op een vechtpartij waarvoor 6 personen werden beboet. Daarnaast werd aan de vechtersbazen en andere aanwezigen een boete uitgedeeld omdat ze tijdens de praedicatie (kerkdienst) op het kindelbier geweest waren. In 1722 kregen 5 jonge mannen en

vrouwen 2 daelders boete omdat ze op zondag aan het hanetrekken (4)waren. Ook vogelschieten en schuttenbier op zondag was verboden. In 1723 kregen 23 mannen en 37 vrouwen een boete voor het deelnemen aan een schuttenbier op zondag. De mannen 2 daelders, de vrouwen 1 daelder! Veel van de mannen en vrouwen waren boerenknechten en boerendienstmeiden. De grote opkomst geeft aan dat de strenge reformatorische moraal niet besteed was aan de jongelui. Op hun enige vrije dag wilden ze ook wel eens een feestje. In 1724 werden opnieuw 9 mannen beboet met 2 daelder vanwege een schuttenbier op zondag. Een ander populaire gebeurtenis was het "boxenbier" ter gelegenheid van ondertrouw. Op het boxenbier werd de aanstaande bruid vrijgekocht met (veel) bruidsbier. Boxenbier op zondag was niet toegestaan. Adam Vellers organiseerde op een zondag in december 1741 in zijn huis een boxenbier. Hij kreeg daarvoor een boete van 1 daelder, evenals de 6 aanwezigen.

Frans Hals, Vastenavondvierders 1615

Uit het protocol van geklaarde breuken blijkt ook dat in het protestantse Ruurlo

toch nog vastenavond (carnaval) werd gevierd hoewel dat verboden was.

Op 17 februari 1744 liepen Dries te Winkel en Jannes Klein Nijenhuis als speelman (muzikant) mee met de vastenavondgeken. Zij kregen daarvoor een boete van 2 daelders evenals de 6 mannen die als vastenavondgek door Ruurlo liepen. Twee mannen werden beboet voor het drinken van vastenavondsbeer.

Huwelijks moraal

Ook op het gebied van de huwelijksmoraal drongen de kerkelijke opvattingen door in het wereldlijke bestuur. De richter van Ruurlo had ook op dit gebied bevoegdheden en er werden forse boetes uitgedeeld. Willem Swarte Janssoon kreeg van de richter een boete van 25 gulden "omdat hij Elsen toe Lindenschot had bezwangerd en weigerde met haar te trouwen". Geks Wolter bezwangerde Geertjen Spijckers buiten de echt en moest 12 guldens en 10 stuivers boete betalen. Jannes zoon van Klein Nyenhuis "had Harmina Cremers buiten de echt beswangerd "en moest ook 12 guldens en 10 stuivers betalen. Harmina Cremers zelf moest omdat ze een onecht kind gekraamd had ook 12 guldens en 10 stuivers boete betalen! Teunis Bilderbeek moest in 1744 voor het feit dat hij zijn vrouw voor het officiële huwelijk zwanger maakte 4 daelder boete betalen.

Ongebongelde honden

In de 18e eeuw was de jacht een voorrecht van de adel en lokale notabelen. Om te voorkomen dat het wild werd opgejaagd door loslopende honden was officieel voorgeschreven dat loslopende honden tijdens het jachtseizoen voorzien moesten zijn van een bongel. Dat was een zwaar stuk hout (soms een kruis) aan de nek van de hond waardoor de hond belemmerd werd om achter het wild aan te jagen. Op 13 oktober 1722 wordt "Wessel in den Veldhoek beboet om dat hij in strijd met het placaet zijn hond ongebongelt heeft gelaten". Hij moest daarvoor 4 daelders betalen. Met hem kregen toen nog 25 inwoners van Ruurlo voor hetzelfde vergrijp een boete van 4 dael-

ders. Kennelijk heeft de richter of een van zijn hulpen toen een rondje Ruurlo gemaakt om ongebondelde honden op te sporen. Tegenwoordig is de gebongelde hond afgeschapt maar de verplicht aangeliijnde hond in natuurgebieden bestaat nog steeds. Dat de jacht belangrijk was blijkt ook uit de boetes voor andere overtredingen. Mullers Hendric "die met een snaphaan (geweer) in't veld geweest was en endten (eenden) had geschoten" kreeg, met instemming van de stadhouder, een boete van 10 daelders voor stropen. Jan Catershorst was in 1728 in het veld geweest met een snaphaan en kreeg een boete van 2 daelders. Caspar Abreson kreeg in 1743 een boete van 20 daelders omdat hij buiten het jachtseizoen had gejaagd.

Diefstal

Het is opvallend dat diefstal in de lijst met geklaarde breuken diefstal nauwelijks voorkomt. In 37 jaar is er slechts in 2 gevallen duidelijk sprake van diefstal. In 1713 werd timmerman Henric beboet met 300 guldens omdat hij een populier van Jan Pleckenpoels had omgehakt. In 1744 werd de bouman (boer) op de Vuermaet met 10 daelders beboet "omdat hij geschelt (geschild) en ander akkermaalshout in zijn huis had zonder te kunnen bewijzen van wie hij dat had gekocht". Verder worden in het overzicht 2 gevallen van al dan niet on-eigenlijke toeigening van landbouwgrond beschreven.

Berend op de Grote Vorm had samen met 13 andere mannen de wallen van een stuk land van Dries te Winkel op eigen gezag ingesmeeten omdat zij het eigendom betwistten. Berend en zijn companen hadden het niet bij het rechte eind en moesten daarvoor per persoon 20 daelders boete betalen. Omgekeerd moest Tonnis op Gontink 20 olde schilden (2) betalen omdat hij zichzelf illegaal grond had toegeëigend.

Het feit dat er weinig boetes werden gegeven voor diefstal wil overigens niet zeggen dat er nauwelijks gestolen werd in Ruurlo. De meeste boetes vastgesteld door de richter hebben betrekking op gemakkelijk constateerbare overtredingen/c.q. traceerbare daders. Dat ligt bij diefstal qua bewijsvoering ingewikkelder, en als de dief niet gevonden wordt valt er ook geen boete te geven. Datzelfde geldt trouwens ook voor het al dan niet buitenechtelijk bezwangeren van een vrouw.

Bron:

ECAL Doetinchem, Toegangsnummer 3021-Inventarisnummer 167. Ook te vinden op de website van ECAL.

Noten:

(1) Om de zwaarte van de boete te beoordelen is het gebruikelijk om deze te relateren aan het inkomen een Nederlandse arbeider in de 17 /18 eeuw. Het gem. dagloon van een arbeider in de Republiek was toen ca. 1 gulden of 20 stuivers. In Gelderland lag het dagloon substantieel lager dan in Holland en Zeeland. Een daelder is 1.5 gulden of 30 stuivers. Een boete van 2 daelders betekende voor een Ruurlose boerenknecht ongeveer 4 a 5 dagen werken. Bron: <https://genealogy.net/faq/dagelijksleven/geld.htm>

(2) Olde schild, een gouden munt die qua waarde vergelijkbaar was met 3 guldens (60 stuivers).

(3) Ducaton, een munt die qua waarde vergelijkbaar is met 3,1 gulden + 10 stuivers.

(4) Hanetrekken is een Ruurlose variant op ganstrekken, een populair spel op kermis-sen waarbij het hoofd van het aan de poten opgehangen dier van het lijf wordt getrokken. Eind 19e eeuw werden dit soort spellen verboden. Bron: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Ganstrekken>

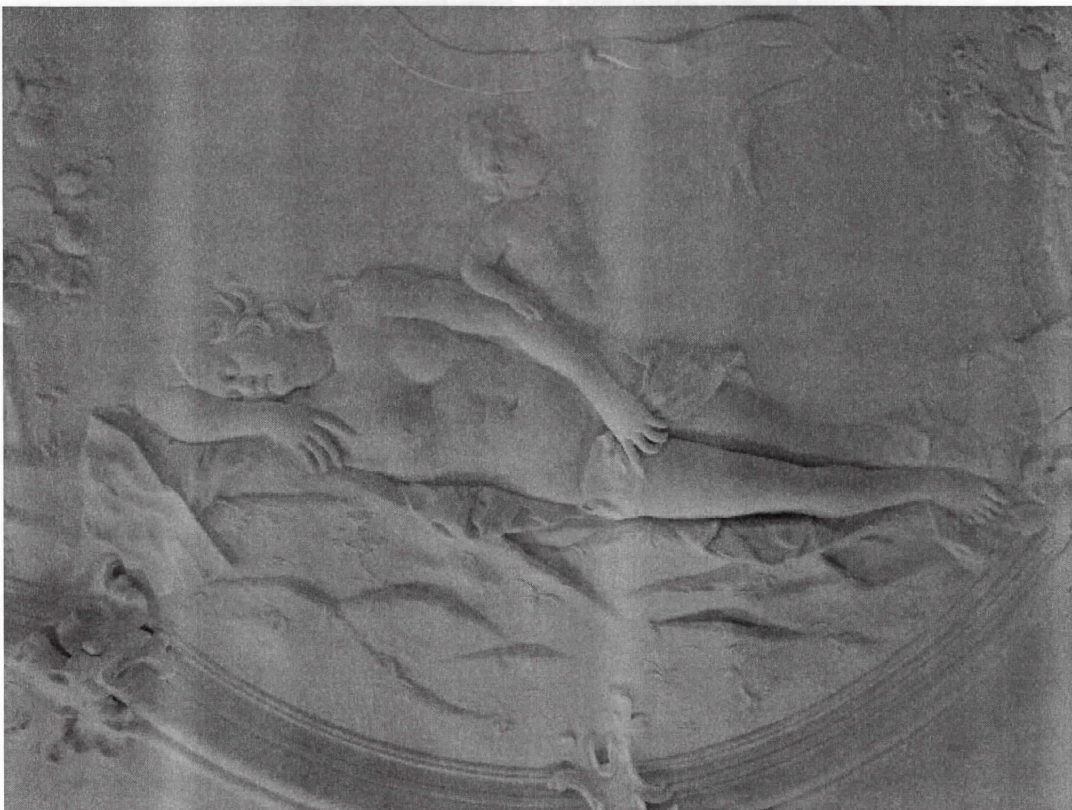
Factchecking Venus

Wat is feit en wat is fictie? Tegenwoordig is het onderwerp voor hevig debat. Meninge n zijn er genoeg, maar feiten, waaronder historische feiten, lijken in de verdrukking te komen. Dat roept een tegenbeweging op. Kranten komen met 'factcheck'-rubrieken, Facebook pluist de op haar platform geplaatste berichten na, de Europese Commissie heeft haar eigen waarheidscommissie. De redactie van Onder d'n Kroezeboom kan hier niet achter blijven. Ze controleert een hypothese van Frank van der Ploeg, auteur van het prachtige nieuwe boek "Kasteel Ruurlo | Huis voor Willink".

Arjen van Gijssel

Van der Ploeg geeft in zijn boekje een beschrijving van het bekende stucplafond in de trouwzaal van het museum-kasteel. Opvallend is de mooie liggende Venus met gesloten ogen. In de trouwzaal hing lange tijd een gezinsportret van Assueer van Heeckeren. Daarop ontbreekt Assueers oudste dochter, Henriette Johanna (1731-

1750). Zowel het gezinsportret als het stucplafond dateren uit circa 1750. Henriette Johanna is in dat jaar overleden. Volgens Van der Ploeg is het denkbaar dat Assueer met de Venus op het stucplafond zijn overleden dochter gedenkt. Een hypothese is geboren. Maar houdt deze ook stand bij nader onderzoek?

Venus met de gesloten ogen, trouwzaal Kasteel Ruurlo. Amor houdt een vaandel vast, met daarin het jaartal 1750 (rechts van de vuist).

Het stucplafond

De gesloten ogen zijn op het eerste gezicht intrigerend. Is dat een verwijzing naar een overleden vrouw? Dat hoeft niet zo te zijn. De hele kunsttraditie van een liggende naakte Venus start begin 16^e eeuw bij de Italiaanse schilder Giorgione (ca. 1477/78-1510) en krijgt in de loop der eeuwen talrijke herhalingen. Het schilderij heet 'slapende Venus', de godin heeft haar ogen gesloten.

We vinden in Amsterdam ook een stucplafond uit het begin van de 18^e eeuw met een slapende Venus (Cromhouthuis, ca. 1717-1718). Ze doen altijd wat erotisch aan, deze naakte vrouwenfiguren. In de 18^e eeuw getuigde bloot niet van goede smaak, tenzij het natuurlijk een Bijbelse of mythische voorstelling betrof. Direct buiten die context werd openbaar bloot echt niet geaccepteerd. Pas in de 19^e eeuw durfden schilders het aan naakte vrouwen uit de eigen tijd te schilderen, maar dat gaf in eerste instantie wel publieke verontwaardiging. De gedachte dat hier een dochter des huizes is herdacht, past dus niet bij de moraal uit het midden van 18^e eeuw en zeker niet bij de nederduits-gereformeerde Van Heeckerens.

Slapende Venus, Giorgione, ca. 1510. Ook hier heeft Venus haar ogen gesloten.

Datzelfde geldt voor de vrouwenbuste met blote boezem die elders op het stucplafond in het kasteel Ruurlo valt waar te nemen. Geen herdenking lijkt ons.

Cartouche met vrouwenbuste, stucplafond, foto: Bouwstra

Het overleden meisje op een zeldzaam schilderij

M.J. barones Van Heeckeren van Kell-Van Tets gaf ons een aanwijzing over een portret van Henriette Johanna. Dat schilderij is privébezit en was ons tot op heden onbekend. Dankzij het schilderij hebben we ineens een beeld bij het overleden meisje. Ze lijkt misschien wel een beetje op de plafond-Venus, maar het is eigenlijk gewoon een jonge vrouw.

Henriette Johanna van Heeckeren, door Joost Barchuis, datum onbekend (ca. 1750)

Over het schilderij valt wel het een en ander te vertellen. De schilder is Joost Bar-

chuis (zo luidt de signatuur) en van hem is eigenlijk weinig bekend. In de 18^e eeuw waren in Zutphen twee broers, Frans en Joost, werkzaam onder de naam 'Berkhuys/Berkhuijs/Berkhuijen' (de spelling van de achternaam verschilt in de bronnen). Ze waren tussen 1690-1735 vooral actief in het maken van topografische tekeningen. Frans Berkhuis is degene die aan de basis stond van een van de oudste pentekeningen van het kasteel Ruurlo.

Van Frans Berkhuis is bij het RKD - Nederlands Instituut voor de Kunstgeschiedenis in Den Haag (online) geen enkel schilderij terug te vinden en van broer Joost slechts vier, alle van familieleden van het geslacht Van Lamsweerde uit Brummen. Met het portret van Henriette Johanna van Heeckeren zou een vijfde werk toegevoegd kunnen worden aan het oeuvre. Dit schilderij is van latere datum, want het moet zijn geschilderd kort voor het overlijden van Henriette Johanna. Zo is dit schilderij kunsthistorisch gezien een interessante vondst. Het is zelfs niet uitgesloten dat het werk niet van de hand van 'tekenaar' Joost is, maar van een schilderend lid van een jongere generatie met dezelfde voornaam. Dat moet nog nader worden bekeken.

Op de kwaliteit van het werk valt wel wat af te dingen. Frank van der Ploeg ziet bij eerste aanblik direct dat de kunstenaar de hand van Henriette Johanna heeft verplaatst. Door het wit van de muziekpapieren die ze vasthoudt, schijnt een eerdere aanzet van de hand van het meisje. De schilder heeft deze dus overgedaan. Zo'n correctie, die na voltooiing van een schilderij niet zichtbaar was, openbaart zich in de loop der eeuwen door het verzepingsproces van de verf: deze wordt steeds wat transparanter. Amateur-schilder en redactielid Bert Feringa merkt ook op dat het schilderij technisch en anatomisch gezien nogal gebrekkig is. Zo is de linkerschouder (rechts voor de toeschouwer) van het meisje slecht vormgegeven. Het schilderij sluit stilistisch aan bij de al van de schilder bekende portretten van Petronella Mach-

teld van Huyssen tot de Wardt (ca. 1690-1729). Op basis van hiervan kan voorzichtig worden gesteld dat Joost Barc(k)huis niet gerekend kan worden tot de A-categorie schilders.

Interessant is het muziekstuk dat Johanna Henriette vasthoudt. Er staat "Musica Italiana" op de bladen. Het lijkt een fantasiebeeld van de schilder, omdat de voortekens en notatie erg onduidelijk zijn. Wat de partituur mogelijk uitdrukt, is dat Henriette Johanna veel van muziek hield. Mogelijk bespeelde zij een instrument, zoals viool of klavecimbel. Dat was redelijk gebruikelijk in het midden van de 18^e eeuw. In de goede milieus was sprake van een huiselijk muzikleven en Italiaanse componisten uit die tijd deden Nederland graag voor tournees aan. De Italiaanse componist Locatelli bleef zelfs in Nederland en woonde lange tijd in Amsterdam.

Het schilderij is niet gedateerd. Duidelijk is dat dit een schilderij is uit de laatste jaren van het leven van Henriette Johanna. Ze was negentien jaar toen ze in 1750 stierf. Dat is zo ongeveer ook de leeftijd op het schilderij. Deze afbeelding is voor de familie waarschijnlijk veel meer een herinnering aan haar dan een stucplafond in kasteel Ruurlo.

Het gezin van Assueer van Heeckeren

In veel genealogieën varieert het aantal kinderen in het gezin Assueer van Heeckeren. Hij trouwde op 9 januari 1730 met Henriette Johanna van Laer (1711-1756). Via haar kwam onder andere het landgoed Kell in het bezit van de familie, zodat de kasteelheren zich sinds die tijd 'Van Heeckeren van Kell' noemen. Nog in het huwelijksjaar, op 31 oktober, werd Jacob Derk Carel geboren, de latere opvolger van Assueer als kasteelheer. Van Rietstap (Tijdschrift voor geslacht en wapenkunde, 4^e deel, 1882) is een lijst bekend waarop vijf kinderen uit het huwelijk van Assueer staan:

(geboren 31 oktober 1730 –
overleden 11 juli 1795)

Henriette Johanna van Heeckeren
(gedoopt 9 september 1731 –
overleden 15 november 1750)
Heilwich Charlotte Francisca Agatha Wal-
rave van Heeckeren
(gedoopt 7 februari 1734 –
overleden 1750)
Alexandrine van Heeckeren
(gedoopt 30 oktober 1738 –
overleden 1818)
Heilwich Charlotte Barbara van Heeckeren
(geboren 24 april 1740 –
overleden 2 april 1808)

Hier komt iets bijzonders naar voren. Naast Henriette Johanna overlijdt volgens deze bron óók haar jongere zus Heilwich Charlotte Francisca Agatha Walrave van Heeckeren, geboren in 1734, in datzelfde jaar 1750. Rietstap merkt op dat Henriette Johanna overlijdt op 15 november 1750. Als het stucplafond uit 1750 dus een eerbetoon aan haar zou zijn, dan moet het dus nog in datzelfde jaar, in anderhalve maand tijd, zijn vervaardigd. Dat lijkt een heroïsche veronderstelling. Omdat ook een tweede dochter van het gezin in 1750 overlijdt, is het niet aannemelijk dat één stucplafond met één Venus maar liefst twee dochters eert. Overigens moet opgemerkt worden dat Rietstap de meest gedetailleerde bron is, die sterfdata noemt van in totaal vijf kinderen. In sommige stambomen heeft het gezin minder kinderen.

Als die sterfgevallen en hun data kloppen, dan moet dat voor het gezin een bijzonder tragische ervaring zijn geweest. Twee dochters, 16 en 19 jaar oud, in één jaar verliezen. En nog geen zes jaar later overlijdt de vrouw van Assueer. Wat zou er zijn gebeurd? Bekend is dat er in de 18e eeuw veel ziekten heersten. De pest was nog niet verdwenen uit Nederland en er heersten vaak andere epidemieën, waaronder pokken en dysenterie. Gedocumenteerd is een pokkenepidemie in Zutphen in 1758. Vaak werden dan kinderen bijzonder getroffen, allemaal onder de twintig jaar. Uiteraard was er verschil tussen rijk en arm in de kwetsbaarheid voor dit soort ziekten,

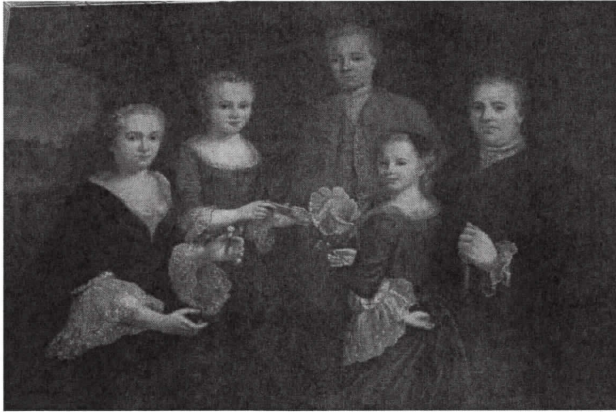
alleen al door het onderscheid in hygiëne. Maar het is goed mogelijk dat ook de Van Heeckerens werden getroffen door deze besmettelijke volksziekten.

Zutphen of Ruurlo?

Assueer van Heeckeren was een belangrijk regionaal en landelijk bestuurder die pendelde tussen Ruurlo, Zutphen en Den Haag. Hij was lang burgemeester van Zutphen en uit het historisch kadaster van Zutphen blijkt dat hij in 1744 en 1748 panden kocht in de Kuiperstraat. Gezien deze toplocatie en zijn burgemeesterschap van de stad is het aannemelijk dat hij daar zelf met gezin heeft gewoond. De kinderen woonden dus ook afwisselend in ieder geval in Zutphen en Ruurlo. Geboorte en doop vinden veelal plaats in Zutphen, maar dan is er wel ineens weer een belijdenis in Ruurlo (in 1758 door Heilwich Charlotte Barbara), terwijl de plaats van overlijden van de familieleden niet helemaal duidelijk is. Van Assueer en zijn vrouw zijn er wel duidelijke aantekeningen van overlijden te vinden in het overlijdensregister van Zutphen ('gesonken in de grote kerk') maar de twee overleden meisjes uit 1750 zijn spoorloos. De kinderen worden niet genoemd in het overlijdensregister van de Nederduits Gereformeerde Kerk te Zutphen en het ons bekende overlijdensregister van Ruurlo is helaas pas van latere datum.

Het gezinsportret bevat duidelijk kasteel Ruurlo op de achtergrond. Het is niet uitgesloten dat het portret in het woonhuis in Zutphen hing, bijvoorbeeld als verwijzing naar gelukkige zomermaanden in Ruurlo. In de 18^e eeuw was het gebruikelijk dat welgestelde gezinnen elk jaar enige tijd op buitenplaatsen verbleven, terwijl de hoofdvestiging in de stad, in Zutphen was.

Via het historisch kadaster is bekend dat Assueer zijn twee overgebleven dochters Alexandrine en Heilwich Charlotte Barbara in 1754 een huisje overdraagt in het Hogestraatje van Zutphen. In 1770 trouwt Heilwich. Alexandrine is nooit getrouwd geweest en heeft tot haar dood in 1818 op het kasteel gewoond.

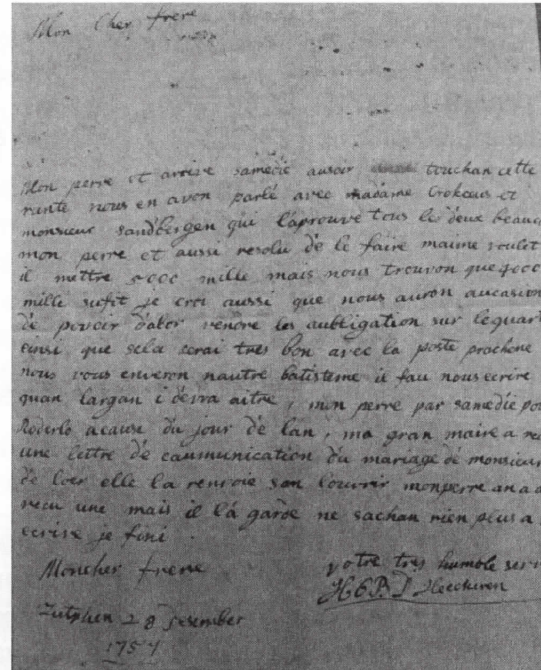
Gezinsportret van Assueer van Heeckeren door Johannes Vollevens (de jongere), ca. 1750-1755 (privébezit familie Van Heeckeren)

In 1756 overlijdt de vrouw van Assueer in Zutphen. Terug naar het gezinsportret. De twee overleden dochters staan er dus niet op. Maar Assueers vrouw nog wel. Dat maakt dat het schilderij is gemaakt tussen 1750 en 1756. Te zien zijn vader en moeder Van Heeckeren, zoon Jacob Derk Carel en de zusjes Alexandrine en Heilwich Charlotte Barbara.

Privécorrespondentie

Van Assueer en zijn zoon Jacob Derk Carel resteren enkele fragmenten van privécorrespondentie, in het archief van Huize Ruurlo in het Gelders Archief te Arnhem. Zou daarin dan iets over de pijnlijke sterfgevallen in 1750 zijn besproken?

Het antwoord luidt neen. Helaas behandelen deze brieven, als schaarse overblijfsels uit een ooit ongetwijfeld levendiger correspondentie, geen van deze privé zaken. Wat in het archief resteert, zijn enkele nogal 'zakelijke' brieven. Er wordt gesproken over bijvoorbeeld de situatie in Ruurlo (welke dijken zijn er al gegraven) of over uitnodigingen en ontvangsten bij de prins van Oranje. Er speelde een benoemingskwesitie rond de prins, waar Assueer als Gelders afgevaardigde een rol in had. Er is een klein briefje van Heilwich Barbara aan haar 'lieve broer'. Opvallend is hierbij dat de voertaal steeds Frans is. Maar dat was heel gebruikelijk in de 18^e eeuw in de welgestelde kringen.

Afbeelding 1 Brief van Heilwych van Heeckeren aan haar broer Jacob uit 1754 (archief Huize Ruurlo, Gelders Archief)

Besluit: de hypothese verworpen

Het is niet aannemelijk dat Assueer zijn dochter heeft willen gedenken in de venusfiguur aan het stucplafond, want: naast de oudste dochter Henriette Johanna overleed in 1750 volgens één bron een tweede gezinslid, Heilwich Charlotte Francisca Agatha Walrave. Eén enkele Venus in 1750 kan niet doorgaan voor twee overleden dochters; het stucwerk uit 1750 zou wel ontzettend snel moeten zijn aangebracht, gezien het feit dat Henriette Johanna pas half november van dat jaar 1750 stierf; de anderhalve maand lijkt niet aannemelijk om een snel eerbetoon te plaatsen; een naakte Venus, volledig uit haar mythische context, past niet in de 18^e-eeuwse en 'gereformeerde' seksuele moraal; 'gesloten ogen' hoeven niet naar een overledenen te verwijzen. De beeldtaal van een liggend naakt startte met een 'slapende' Venus.

Er is al een schilderij van de overledene, dat een stucwerk-herinnering voor de familie overbodig zou moeten maken.

Conclusie: Frank heeft al met al een charmante veronderstelling gemaakt die, ook als zij niet waar is, mooi gevonden is: se non è vero, è ben trovato.

De familie De Vente

Aflevering 1

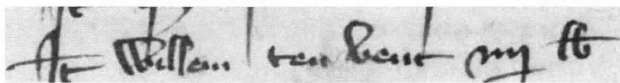
De meeste lezers van Onder d'n Kroezeboom zullen wel bekend zijn met het feit dat in de 16^e eeuw twee leden van de familie De Vente richter van Ruurlo zijn geweest: Willem de Vente en daarna zijn zoon Johan. Omdat er binnen deze familie nogal juridische strijd geleverd is over het erf De Vente, leek het me wel interessant te vertellen hoe dat zo is gekomen. Om een goed inzicht te krijgen in die familievete volgen we het erf en goed de Vente en haar bezitters vanaf de eerste vermeldingen in de archieven. U zult zien dat de naam steeds anders werd gespeld: Vent, Fente, Venthe en Vendt.

Willem Elschot

1382

De vroegste vermelding van deze familie vinden we terug in het archief Graven en hertogen van Gelre, graven van Zutphen¹, vroeger ook wel het Hertogelijk Archief genoemd. Hierin is een rekening opgenomen van de heer Johan Baliu van omstreeks 1382, waarin hij verantwoording aflegt over de ontvangsten en uitgaven van een bede (geldinzameling).

29 Erven in Ruurlo geven tussen de 1 en 4 pond. **Willem ten Vent** `schenkt` 3½ pond, die daarmee aangeeft dat hij tot de rijkste boeren van Ruurlo behoort.

It(em) Willem ten Vent iij Lb.(=libera=pond)

1401

Bijna twintig jaar later komt deze familie voor in een al eerder door mij beschreven monsterrol uit 1401. Deze lijst is opgenomen in de canon van Ruurlo. Hierin staan de namen van de tijnspllichtige erven die in tijd van oorlog een ruiter of knecht moesten leveren aan de heer onder wie het erf viel. Het goed de **Fente** viel onder de hertog

van Gelre. Jammer genoeg wordt er geen persoon genoemd die moest aantreden.²

1440

In een fragment van een rekening van ontvangst van schatting (belasting) in het land van Zutphen (kort na 1440) vinden we in Roederloe een **Willem te Vent** die 2 pond moet ophoesten.³ Of dit nog dezelfde Willem is als die in 1382 valt niet te zeggen.

Merkwaardig is nog dat in een rekening van een schatting in 1462/1463 te Ruurlo De Vente niet genoemd wordt.⁴

1470

In dit jaar wordt er opnieuw een pondschatting gehouden en de bezitter van het erf De Vente, **Lubbert toe Venthe**, moet 2 pond betalen. Misschien mogen we hieruit concluderen dat deze Lubbert de oudste of enige zoon van Willem de Vent is en daarom erfopvolger is geworden, temeer omdat deze Lubbert later zijn eerste zoon Willem noemt. Zie het volgende document.

² Idem inv.nr. 666

³ Idem inv.nr. 695

⁴ Idem inv.nr. 697

¹ GA Archiefblok 0001 inv.nr 694 fol. 7v-8

1483

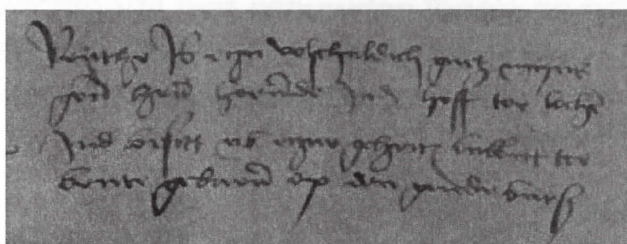
In

*Visitatie boucken van den hoorigen/lueden
ende goiden Inden lande*

*Van Zutphen anno xiiij c Lxxxiiij/ gedaen
..... ende vanden Jaere xv c xxx..?⁵*

komen we deze **Lubbert toe Venthe** ook weer tegen.

In een lastig handschrift uit 1483 staan hier de gegevens die toen door afgezanten van de landheren over de goederen zijn opgetekend. Op folio 5 van dit document begint de beschrijving van de erven in Ruurlo. Het goed Venthe vinden we terug op folio 8v.

*Venthe iss eyn volschuldigh guet mynes
gelieven Heren hoerende inden hoff toe Lochem
ind besitt nu eyne geheiten Lubbertt toe
Vente gebaeren op den guede vurss.*

Hier staat dus dat Venthe een goed/erf is dat tot alle hofdiensten verplicht is en hoort onder de Hof van Lochem. Ene **Lubbert toe Venthe**, geboren op het goed, is dan bezitter. Daarna worden alle levende familieleden genoemd die op het erf wonen of gewoond hebben. Zij vallen onder de horigheid van de eigenaar van het erf en zijn voor hem van financieel belang. Van Lubberts moeder **Alyt** wordt verteld dat ze komt van het hofhorig goed Hissinck in Baeck. Lubbert is eerst gehuwd geweest met ene **Everse** die hij 'gewisseld' heeft van Evert van Heckeren, d.w.z. hij heeft een vrouw van zijn eigen erf geruild met deze Everse die afkomstig was van een goed dat onder Evert van Heckeren viel. Waarschijnlijk met bijbetaling, want Everse had een hogere stand, waardoor Lubbert zelf ook hoger werd aangeslagen. Deze Everse overlijdt vroeg en kinderloos, waarna Lubbert opnieuw huwt met ene

⁵ Idem inv.nr. 138

Lubberich die afkomstig is van het hof Tentelle (in Bronckhorst) dat in het bezit is van de Jonkheer van Bronckhorst. Deze vrouw schenkt hem 4 kinderen **Willem**, **Evertse**, **Luyken** en **Johan**.

Van Lubbert wordt verder nog gezegd dat hij vier zusters had: **Katrina** en **Engele**, allebei getrouwd en wonend in Zutphen, en **Mechteld** en **Bertken** die resp. in Vorden en Ruurlo wonen. Ook deze zijn getrouwd.

Uit de ponschattingen van 1492 en die van 1494/1496 blijkt dat Lubbert goed boert: hij betaalt resp. 3 pond en 3½ pond en streeft qua schatting in het laatstgenoemde jaar het erf Elschaten voorbij dat in 1463 ook een richter van Ruurlo opleverde, Johan toe Elschate.

In het archief van de Gelderse Rekenkamer is een document⁶ aanwezig waarin staat dat Lubbert op 3 februari 1498 van Berendt tho Haegenbeke een stuk land uit de Haegenbeker kamp koopt plus nog een ander stuk daaruit dat eerder aan Marten ther Forme was verkocht.

Het laatste feit dat in het Visitatieboek wordt genoemd over de Vente is dat Lubbert in 1499 door de vijand is doodgeslagen, waarschijnlijk in de strijd tussen Karel van Gelre en de Habsburgse vorst Maximiliaan van Oostenrijk, die in 1498 een verbond met de graaf van Gulik en Kleef had gesloten tegen Gelre.

1503

Voor het eerst wordt in dit jaar **Willem tho Vendt** genoemd als erfgenaam van wijlen Lubbert tho Vendt in een uitspraak over een twist tussen de familie Tho Vendt en de erfgenamen van Ther Forme over dat stuk land uit de Haegenbeker kamp.⁷

1509

Op 2 april van dit jaar wordt **Willem die Venthe** als richter van Ruurlo aangesteld, omdat zijn voorganger Wolter van Olde lichamelijk niet meer in staat was deze

⁶ GA Gelderse Rekenkamer 0012-380

⁷ GA 0012-421

functie uit te oefenen. Willem moet aan hem wel de penningen betalen die Wolter voor dit ambt heeft moeten doneren aan het graafschap Zutphen.⁸

Op 13 mei 1517 wordt hij nogmaals benoemd, nadat Willem Gaidtschalcks het ambt enige tijd bekleed heeft. In 1522 en 1523 wordt zijn benoeming opnieuw bevestigd, nadat alle betalingen aan Wolter van Olde zijn voldaan.

Waarom moest je betalen om zo'n ambt te kunnen uitvoeren? Alle richteramten van de Graafschap Zutphen vielen onder de drost, de hoogste rechterlijke ambtenaar van het drostambt Zutphen. Om er zeker van te zijn dat de ondergeschikte richters hun werk goed deden werd het ambt verpacht, in Ruurlo voor 25 gouden schilden. Van de geldboetes die de richter inde bij overtredingen van de wetten ging het meeste naar de drost en het overige naar hemzelf en de onderrichters die hem geholpen hadden. Je kunt je voorstellen dat hij zijn best deed om in ieder geval die 25 gouden schilden terug te verdienen, het liefst nog meer.

Ook bij het maken van pacht- of koopakten en leningen werd de richter ingeschakeld en streek hij de nodige penningen op.

Tussen 1503 en 1543 wordt **Willem tho Vendt** in het archief van de Gelderse Rekenkamer acht keer genoemd, waaronder zes keer in de functie van richter van Ruurlo.⁹ Hij was dus een man van betekenis. Dat blijkt ook uit het feit dat hij en zijn vrouw en kinderen op 13 maart 1533 door Hertog Karel van Gelre bevestigd worden in het gebruik en bezit van het goed Ten Venth, leenroerig aan de hof te Lochem. Alleen de oudste zoon (**Lubbert**) die zich horig gegeven heeft aan de hof te Lochem zal na de dood van zijn ouders tegen betaling (lossing) het goed Ten Venth mogen

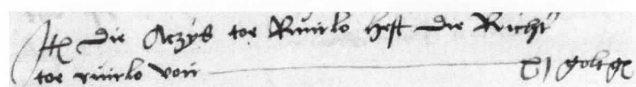
⁸ Deze benoeming en ook de volgende staan beschreven in *Drostambt en Schoutambt, De Gelderse ambtsorganisatie in het kwartier van Zutphen*, door Jan Kuys in 1994 bij Verloren te Hilversum

⁹ GA Gelderse Rekenkamer 0012-1120

gebruiken en bezitten. Wel moet Lubbert aan zijn broers en zussen een vergoeding geven, een soort afkoopsom waarvan de hoogte niet vermeld wordt.¹⁰

Willem de enige brouwer in Ruurlo?

In de rekeningen van accijnsmeester Bernt te Broeke¹¹ komen we de richter van Ruurlo tegen die in de periode van de eerste zondag na kerstmis 1535 tot dezelfde zondag 1536 als brouwer wordt aangeslagen voor 11 goudgulden, zoals hieronder staat geschreven. Willem is op dat moment de richter van Ruurlo.

Item die Aczys toe Ruirlo heft die richter toe Ruirlo voir -----XI goltlg.

Ik heb achter de tussentitel een vraagteken gezet, omdat we moeten aannemen dat Willem niet de enige was die een brouwketel in huis had. Meestal waren er in een dorp meerdere lieden die voor eigen gebruik bier brouwden. Misschien had de richter van Ruurlo de overige brouwketels verpacht en betaalde hij voor alle brouwers de accijns oftewel de belasting. Ik kom tot deze redenering, omdat ook in de andere steden en dorpen steeds één persoon genoemd wordt die de accijns betaalt. Het kan ook zijn dat het Landdrostambt hem, zonder zelf brouwer te zijn, als rechtspersoon had aangewezen om de bieraccijns bij de brouwers in Ruurlo te innen en dat hij die dan aan de accijnsmeester moest overhandigen.

Op folio 2 van dit archiefstuk wordt vermeld dat een goudgulden 28 stuivers waard is. En op folio 39 staat nog dat per vat 1 vuurijzer moest worden betaald aan belasting. Een vuurijzer of vierijzer was een zilveren muntje ter waarde van een stuiver. Die 11 goudgulden zijn gelijk aan 308 stuivers, wat betekent dat Willem voor 308 vaatjes bier accijns betaalt. Die zal hij nooit allemaal zelf gebrouwen hebben.

¹⁰ GA Gelderse Rekenkamer 0012-1120 nr. 94

¹¹ GA Hertogelijk Archief 0001-0904 fol. 39-41

De volgende bedrijven en instellingen hebben door hun financiële bijdrage het mogelijk gemaakt dat wij ons kwartaalblad "Onder d'n Kroezeboom" kunnen realiseren.
Wij zijn hen daarvoor zeer erkentelijk.

Bestuur Old Reurle.

Houtzagerij Agneta

www.vaags.nl

www.vriendenvanagneta.nl

Altena Installatiebedrijf

www.altena-ruurlo.nl

Anny Cactus Oase

www.cactusoase.nl

Arbor Markelo

www.arborboom.nl

Harrie Arendsen Ruurlo B.V.

www.harriearendsen.nl

Avenarius Hampshire Hotel Restaurant

0573 451122

info@avenarius.nl

Albert Bakker Video

www.abvideo.nl

Bronkhorst High-Tech B.V.

www.bronkhorst.com

BVM BURO VOOR MUZIEK.NL

T: 088 400 8050 M: 06 535 453 83

janroekevisch@burovoormuziek.nl

Coop Supermarkten B.V.

www.supercoop.nl

Decorsign ICT & Internet

0573 454109

geert@decorsign.nl,

<http://www.decorsign.nl>

De Duif Café Restaurant

www.deduifruurlo.nl

Schildersbedrijf H. Dolphijn en Zn.

Burg. van Arkellaan 13, 7261 AJ Ruurlo

0573 451024

Eijgenhuijsen BV

www.eijgenhuijsen.com

Fi'dysi Hair en Beauty Salon

0573 221905

www.fidysi.nl

Mark Fokkink Tweewielers

Dorpsstraat 31, 7261 AV Ruurlo

T: 0573 453 100

Goossens Tweewielers

0545 271392

borculo@goossensraceshops.nl

Groot Jebbink Bloemen en Planten

0573 451407

<http://www.grootjebbink.com>

de Heikamp Pannenkoekboerderij

www.heikamp.nl

HL Grafisch

0573 454237

<http://www.hlgrafisch.nl>

Hofstede Tweewielers

0573 450055

www.BTH.nl

Stukadoorsbedrijf Hummelink

Ventersteeg 3, 7261 RP Ruurlo

0573 451704

'n Ibink Boter en Kaasboerderij

www.nibink.nl

De Keizerskroon Café / Restaurant

0573 451416

Klein Kranenburg Bouwbedrijf

0573 451414

Supermarkt PLUS Kogelman

0573 453552

Kuenen Keurslager

0573 451337

Liestro Software bv
0573 438444

Lusannelingerie
0573 453070
www.lusannelingerie.nl

Meek's Meubelen
0573 453349
www.meeksmeubelen.nl

Martijn Nijenhuis Verbouw, Onderhoud,
info@nijwo.nl
06-12096066

De Noaber Restaurant / Eetcafe
0573 451532

Ap van Oorspronk
0573 451824

Rietdekkersbedrijf Otten
Sekdijk 1, 7251 JB Vorden
0573 556902

Bakkerij Oude Wesselink
www.bakkerijoudewesselink.nl

Peters Bestratingen
0573 452560

Regio Bank Adm. en Adviesbureau
Schroer
0573 451485

Ribbers Bouwbedrijf
0573 451270

Ruesink Autobedrijf
www.ruesink.nl

Apotheek Ruurlo
0573 454522
www.apotheekruurlo.nl

Schot - Ruurlo BV
Houtwal 2, 7261 SR Ruurlo
0573 451695

Smeelen Schildersbedrijf
0573 451425

Spannevogel Woninginrichting
www.spannevogel.nl

Star Doolhof
www.doolhofruurlo.nl

Stegeman Installatietechniek
www.stegemanruurlo.nl

Sturris-Ruurlo
www.sturrisruurlo.nl
0573 491251

SVEN Voor Ogen
www.svenvoorogen.nl

Tap & van Hoff Notarissen Lochem
www.tvhnotarissen.nl

Teunissen Mode Ruurlo
0573 451438
www.teunissenmode.nl

Thoma Makelaars
www.thoma.nl

Restaurant-Hotel de Tuinkamer
0573 452147
www.hoteldetuinkamer.nl

Uitvaartverzorging Heijting & De Vet
tel /fax:0573 491850 / 491851
www.heijtingendevet.nl

Univé Oost
www.unive.nl

Print2Pack Vorden
www.print2pack.nl

Welkoop Ruurlo
www.welkoop.nl

Wensink Landbouwmechanisatie
www.wensink-ruurlo.nl

Wesselink Makelaars & Taxateurs
0573 454027

Fysiotherapie Maatschap van Zadelhoff
0573 458138
www.fysiotherapieruurlo.nl

Historische Vereniging Old Reurle: Opgericht 15 februari 1984
Sinds januari 2013 culturele ANBI instelling

- Voorzitter:** Dhr. G. Klein Bluemink, Dorpsstraat 39, 7261 AV Ruurlo
T: 06-22108568 E: kleig08@gmail.com
- Secretaris:** Mw. R. Florijn, Pagendijk 73, 7271 DG Borculo
T: 06-48037020 E: rina.florijn@gmail.com
- Penningmeester:** Dhr. A.J. Schepers, Stationsstraat 10, 7261 AD Ruurlo
T: 0573-452409 E: apschepers@ziggo.nl
- Bankrekening:** Rabobank Noord- en Oost-Achterhoek
Rekeningnummer NL48 RABO 0356 7229 96
t.n.v. Historische Vereniging Old Reurle
- Tweede voorzitter:** Dhr. R.F. Siemens, Beatrixlaan 43, 7261 XW Ruurlo
T: 0573-452503 E:Roelf: r.f.siemens@gmail.com
- Bestuursleden:** Mw. J. Schepers-Abbink, Stationsstraat 10, 7261 AD Ruurlo
T: 0573-452409 E: apschepers@ziggo.nl
Mw. I. Hummelink-Klein Brinke, Strikkersteeg 11, 7261 RW Ruurlo
T: 0573-453531 E: inahummelink@outlook.com
Dhr. H. Wezinkhof, Kapelweg 4, 7251 KM Vorden
T: 0575-556427 E: wezink@planet.nl
- Organisatie jaarprogramma:** Mw. J. Schepers-Abbink, Mw. I. Hummelink-Klein Brinke
- Archeologische Werkgroep Coördinator:** Dhr. H. Meulenveld, Vordenseweg 4, 7244 PS Barchem
T: 0573-491319 E: henk.meulenveld@wxs.nl
- Landbouwwerktuigen Coördinator:** Dhr. D.G. Nijenhuis, Sophialaan 4, 7261 XS Ruurlo
T: 0573-452961 E: dikenmini@outlook.com
- Redactie 'Onder d'n Kroezeboom':** Mw. W.H. Braakhekke, Hengeloseweg 8, 7261 LV Ruurlo
T: 0573-453496 E: braakhekkewh84@gmail.com
Mw. G.M. Dijkman-Spijker, Branderveenweg 4, 7261 RE Ruurlo
T: 0573-491250 E: dijkman.spijker@hetnet.nl
Dhr. A. Feringa, Haarweg 6, 7261 LE Ruurlo
E: aferinga@xs4all.nl
Dhr. A.K. van Gijssel, Haarskamp 55, 7261 ZB Ruurlo
T: 0573-450221 E: a.k.gijssel@zonnet.nl
- Verspreiding Kroezeboom:** Mw. J. Schepers-Abbink
- Internetsite:** www.oldreurle.nl E: info@oldreurle.nl
- Postadres:** Historische Vereniging Old Reurle, Postbus 61, 7260 AB Ruurlo
- Archief:** In de Bibliotheek, Dorpsstraat Ruurlo, opening elke
1^e woensdagmiddag van 1 oktober-1mei 13.30-16.30 uur
en op afspraak. E: oldreurle@gmail.com
- Contributie per seizoen:** € 16,00 persoonlijk lid, € 25,00 voor echtparen.
Bij toezending per post € 10,00 extra voor portokosten.
Kamer van Koophandel te Arnhem, inschrijfnummer 40103401
Het kwartaalblad Onder d'n Kroezeboom is ingeschreven
onder het nummer ISSN 0929-919X